

PIROSKA KATALIN

„A PÉLDAADÁS MEGTÖRTÉNT...”

Nevezetes magyar operaelőadások Aradon

■ A cím abszurdumnak tűnhet, mert azt sokan tudják Aradról, hogy a 13 vértanú városa, a magyar Golgota, ahogy Kossuth Lajos nevezte, de nem szokás a művelődési élet egyik központjának tekinteni. A magyar színjátszással és azon belül az operajátszással meg főként nem kapcsolják össze, hisz napjainkban a színházi szakembereken kívül már csak kevesen tudják, hogy színpadán 1818 júniusától 1948 nyaráig – kisebb-nagyobb megszakításokkal – folyamatosan volt magyar nyelvű színjátszás (kivéve a bécsi döntést követő esztendőket 1940-tól 1945-ig). A közel 130 év alatt Arad nemegyszer a magyar színészet egyik fellegvára volt. Az operajátszást illetően is van néhány jelentős mozzanat, hiszen a 19. század közepétől az 1930-as évek elejéig operát is játszottak az itt megforduló vagy ide szerződött magyar társulatok. Színháztörténeti jelentőségű, hogy itt adtak vidéken először Wagner-operát magyarul.¹

Hogy mindez törlődött az emlékezetből, és csak néhány színháztörténetész tartja számon a Maros-parti város színházi múltjának értékeit, annak több oka van. Ezek közül a legjelentősebb talán, hogy a városban évtizedek óta csak román nyelvű állami színház működik. 1948-ban, a színházak államosításakor megvonták a működési engedélyt a kéttagozatos népszínház magyar részlegétől. A szatmári színházat is ekkor szüntették meg, de valamilyen szerencsés véletlen folytán évekkel később ott újra feleledhetett a magyar színházi élet. Aradnak akkor sajnos nem volt ilyen szerencséje, noha többen, Kányádi Sándor, Jánosházy György és mások érveltek a különösen értékes színházi múlt folytatása mellett.² A több évtizedes álom napjainkban látszik megvalósulni, mikor újra magyar nyelvű teátrum, az Aradi Kamaraszínház működik a városban. Ilyen körülmények között különösen fontos lenne, hogy a színházi múlt ne menjen feledésbe. Fontos ez a

mai embereknek, de azok emlékének is, akik ezt a gazdag múltat megteremtették.

A város magyar színháztörténetét azonban eddig csak egyetlen kötet, Váli Béla vékony könyvecskéje³ tárgyalja, az is több mint száz évvel ezelőtt, 1889-ben jelent meg, és már a megírásakor szemléletével, szegényes dokumentációjával elavultnak számított. Azóta hosszabb-rövidebb írások készültek ugyan Thália aradi működéséről, de átfogó tanulmány nem. Ezt a hiányt szeretné pótolni megjelenés előtt álló monográfiánk, *Az aradi magyar színjátszás 130 éve 1818–1948* című könyv első kötete, amelynek a még gépíratban lévő anyagából készült az itt következő összeállítás.

Az operaelőadásokat a 19. században nem csak a szűkebb, művelt elit látogatta, mint napjainkban. Ez a színjátéktípus – bármennyire furcsán hangzik a mai ember számára – az operett elterjedéséig az igényesebb tömegszórakoztatást szolgálta. A látványos tömegjelenetek, a művekben szereplő balettek, a gyakran rémdrámákba illő eseménysor vagy a vígoperákban a féktelen komédiázás az átlagnézővel is el tudta fogadtatni a „súlyosabb” zenét. (Ma ez rendszerint fordítva jelentkezik, a zene tudja elfogadhatóvá tenni az operák ma már elavultnak tűnő „történeseit”.) Ugyanakkor a vegyes lakosságú településeken – így Aradon is – különösen fontos volt, hogy a társulatok zenés műveket tűzzenek műsorra, mert ez csábította be a nézőtérre a más nyelvű közönséget, a társulatok tehát feltétlenül játszottak operát, ha megvoltak hozzá az adottságaik.

Természetesen a század első évtizedeiben ezek az előadások nem egészen úgy zajlottak, mint ma: a zenét egyszerűsítették, és prózai részekkel egészítették ki, mert az énekesek gyakran képzetlenek voltak.⁴ Hajmeresztő látványosságokkal igyekeztek a nézőket „elkaprátatni”, ez azonban néha egészen primitív eszközökkel történt. *A büvös vadász* című Weber-

opera egyik színpadképe például a helyi újságíró ironikus „rajzolatában” így festett Aradon 1861-ben: „nagy szenzációt idézett elő a karzatnál a Farkasbarlang előtti jelenet: a fülesbagoly az előtérben egy fatörzsön rémesen csattogtatta szárnyait, és forgatta szemeit. Halálmadarak röpködtek ujnyi vastagságú sodronyokon, [...] tüzet okádó kígyók, sárkányok, vadkan, ördögszekér, végül tüzese rémségesen rossz kiadásban. Nagy hatású volt a puskaporszag. Hát még mikor a szikla kettéválik, és eléltűn Számiel megdőbbentő alakjában, mesés görbülségű orral és hosszú fekete süveggel, piros köpenyben. És a mennydörgő hang, melyre még a fülesbagoly egyik szárnya is fennakadt, szemei megszüntek forogni, és a hajmeresztő szárnycsattogás nem remegteté tovább a közönséget. Lukácsy mint Számiel nagy hatást idézett elő, nagyobb, mint bármikor [...] A zenekar jól játszott, a karok meg lehetőségek. A nézőtér egészen megtelt.”⁵

A Farkas-szakadék jelenet díszletei hasonlóak voltak máshol is, például az 1882-es kolozsvári előadáson a nézők ugyancsak színpadi csodákon ámulhattak: ott tüzes szemű bagoly volt, tüzet okádó kígyók viaskodtak, Samiel megjelenésekor az egész barlangot ragyogó tűzeső lepte el.⁶

Aradon operát az itt megforduló német társulatok játszottak először, az első, amelyről dokumentumok vannak, Rossini *Hamupipókéje* 1820-ból.⁷

Érdekes adat, hogy 1846 júniusában a Szabó-Havi társulat – külföldi turnéja

Szerdahelyi Kálmán

előtt – eljátszotta Aradon Erkel akkor már országosan népszerű operáját, a *Hunyadi Lászlót*.⁸ A darab itteni ismertségét mutatja, hogy 1848. március 17-én, mikor a forradalom hulláma elért Aradra, a publikum a színházban Peti „cigánybandájától” a Hunyadi-indulót követelte, és ezt el is tudták játszani!

Ezt követően az örökifjú opera állandó műsorszámá lett az aradi színpadnak. Az 1903/1904-es évad nyitó előadása is a *Hunyadi László*, melynek „zengzeng magyar dallamait” kiváló előadásban hallhatták az aradiak: Szilágyi Erzsébet Pewny Irén volt, a Királyi Operaház vendégénekes, akinek „nemes csengésű hangja, erőteljes, drámai alakítása megrázó hatást gyakorolt a közönségre”, a helyi énekesnő, Zilahyné Gara Mária pedig „díszére lehet az ország első dalszínházának is, hangjának meleg ragyogása párosul a legtisztább énekművészettel, [...] ő a színház legfényesebben tündöklő csillaga” – írja az *Arad és Vidéke* 1903. október 2-án.

1847-től a két téli évadra ideszereződő Gócs Ede együttesének műsorán már számos neves dalmű szerepelt (*Norma, A bűvös vadász, A sevillai borbély, Belisario, Don Pasquale*), de az operajátszás első nagy korszaka Szabó József direktorsága idejére, az ötvenes-hatvanas évekre esik.

Ebben az időben az opera fénykorát élte más színházakban is, a vidék nagyurái vagyonokat áldoztak arra, hogy olyan operatársulatokat szervezzenek, amelyek produkciói versenyre kelnek a fővárosi előadásokkal. Különösen így volt ez az „operai extravaganciájáról később is nevezetes Aradon” – írja a magyar színháztörténet második kötete –, itt Csernovits Péter vagyona ment rá az operabemutatók költséges feltételeinek a megeremtésére, bár csak a repertoár egyharmad részét tették ki a dalművek.⁹ Ezek színvonalas előadások lehettek, Szabó az előző időszakban nemcsak itthon, de külföldön is fellépett operatársulatával, így nagy gyakorlata volt az operák színpadra állításában.

Neves énekesek szerepeltek akkor, 1850-ben Szerdahelyi Kálmán, a szalon-drámák ifjú hőseinek későbbi remek megformálója énekesi szerepkörre szerződött az aradi társulathoz, és fellépett az akkoriban divatozó operák kisebb szerepeiben, *A bűvös vadászban*, Flotow *Mártájában*, Donizetti számos operájában (*Szerelmi bájital, Linda, Lammemoori Lucia*),

a népszerű Verdi-művekben, a *Rigolettó*-ban, az *Ernániban*. Eljátszotta Rossini *A sevillai borbély* című vígoperájának a címszerepét is, ebben már kiélhette a rá annyira jellemző komikai jellemformáló tehetséget.¹⁰

Az operajátzás másik nagy fénykora egybeesik Leszkay András nevével. „Satyó”, ahogy úri körökben nevezték még hajdani bihari földesúr korában, kilenc évig volt az aradi társulat népszerű igazgatója, 1902-ben azért távozott innen, mert bérbé vette a fővárosi Magyar Színházat.

Az ő direktorkodása idején, 1897-ben Gyarmathy Miklós, a vidéki színház felügyelője a vidék legjobbjai közé sorolja az aradi színházat. Szerinte Kolozsvár, Szeged, Debrecen, Arad és Kassa–Pozsony alkalmas arra, hogy „állandósítsák a színházat”.¹¹ (Az állandósult színházat azt jelentette ebben az időben, hogy a naptári év 9-10 hónapja alatt folyamatosan ugyanaz a társulat adott műsort a településen.)

Az értékelés nem véletlenül emeli ki a vidéki jelzőt, mert a főváros színházszása egészen más rendszerű volt. Ott hathét társulat (és színházépület) szolgáltatta a programot műfajonként szakosodva, míg a történelmi Magyarországon más területein vegyes műfajú repertoárral működtek a társulatok. Eszerint a kornak megfelelő minden színjátékfajta játszaniuk kellett, és sok darabot kényszerültek műsoron tartani, ha meg akartak élni, kevés idő juthatott tehát egy-egy előadás „kidolgozására”. Ugyanakkor a sikeres darab vidéken a legjobb esetben érte meg a 25-30 előadást, míg a fővárosban a százazséria természetes volt.

Egy-egy együttes a fővárosiaknál sokkal kisebb létszámmal működött, a zenekar is kisebb volt, Leszkay Aradon például, tekintettel az operaelőadásokra, nagy nehézségek árán 25-re növelte a zenekar létszámát, a fővárosi operaház pedig már a megnyitásakor 75 tagú zenekarral dolgozott, a századfordulóra pedig a zenekar száma elérte a 86-ot.

Mai szemmel nézve megdöbbentő a támogatási rendszer is, amely erre az időre kialakult: az 1900-as év központi költségvetésében a vidéki színházaknak összesen ötvenhatezer korona támogatás jutott (ebbe nem tartozott bele Kolozsvár, amelynek negyvenezer korona értékű volt a szubvenciója, mert félig állami

kezelésben volt), míg a fővárosi opera egyedül ötszázszert kapott.

A kilencvenes évek végén Zichy Géza, a Magyar Királyi Operaház inténdása a nemzeti opera megújulását úgy képzelte el, hogy a vidék nagyobb színpadai teremtenek majd „előiskolákat”, ők nevelnek operaénekeseket a főváros számára. Ezt úgy tervezte, hogy az Operaház énekiskolát létesít, amelynek ösztöndíjas neveltjei a jobb vidéki színházaknál folytathatnának gyakorlatot, szerepléseiket az ösztöndíjukból fizetné az alapintézmény, így a vidéki igazgatóknak ezek a fellépések nem jelentenének plusz anyagi megterhelést, az állam pedig 20 ezer korona szubvencióval támogatná (összesen) ezeket a színházakat.¹² A Zichy-féle elképzelés azonban nem hozta meg a várt eredményt, így az állam később ezt az összeget már nem folyósította.

Leszkay csatlakozott Zichy Géza programjához, így különösen 1897 után néhány remek énekessel (Ruzsinszky Ilona, Székely Anna, Rédey Szidónia, Déry Jenő) országosan elismert operaelőadások születtek.

1898 ősztől a magyar operajátzás egyik neves személyisége, a nyugdíjas Odry Lehel is ide szerződött, három évadon át rendezett és énekelt Leszkay társulatában, nagy szerepe volt abban – a megkapott állami szubvenció mellett –, hogy ebben az időben az operajátzás itt a kulturális élet középpontjába került. Később végleg Aradra költözött, énekiskolát alapított, képezte az ifjú tehetségeket, az aradi színház nem egy énekese az ő keze alól került ki. Itt ünnepelték 1917-ben a 80. születésnapját fővárosi jeles küldöttek jelenlétében, temetése pedig 1920 februárjában valóságos nemzeti tüntetés volt a Maros-parti városban. (Aradon ekkorra már megtörtént az impériumváltás.)

A fővárosi *Országos Hírlap* (főszerkesztője Mikszáth Kálmán) 1898. október 28-án így ír a *Faust* aradi előadásáról: „Fényesen sikerült a tegnapelőtti előadás Aradon, zsúfolásig megtelt a színház. Margarétát Ruzsinszky Ilona énekelte, aki a vidék legjobb hangú primadonnája. Jó volt Rédey Szidónia, a férfiak közül Odry Lehel (*Mefisztó*), Pintér Imre (*Valentin*), Déry Jenő (*Faust*).” A helyi *Arad és Vidéke* Odry jellembrázoló erejét dicséri, ugyanakkor megállapítja, hogy az idős nagy művész hangja kissé megkopott, de énekművészete nem.

Elismerően nyilatkozott az *Arad és Vidéke*nek az aradi operajátszásról a Királyi Operaház igazgatója, Káldy Gyula is, aki 1899. november 4-én *A zsidónő* előadását nézte meg. Az egykori aradi karmester azért vett részt a produkción, hogy szerzőtetés céljából meghallgassa Déry Jenőt. Káldy elismerően beszélt az aradi tenoristáról, és bámulattal Odryról, akinek még most is annyi erő van a hangjában. Meglepte, hogy vidéken ilyen jó együttes és zenekar működik. Dicséri őket a *Pesti Hírlap* is: „Leszkay megérdemli a három-ezer forintos szubvenciót az operaelőadásokért. Ezt igazolja a bemutatott *Trubadúr*, *Faust*, *A bibliás ember*, a *Parasztbecsület*, *A sevillai borbély* és az elkövetkező operák.”¹³

Sikerdarab lett Thomas *Mignon* című operája, amelyben Odry Lehel nemcsak a rendezés nehéz munkáját végezte, de elénekelte Lothario nem könnyű szerepét is. (Az opera egyébként baljós előjelekkel került színpadra 1900. március 2-án: először a kotta kallódott el a vonaton, majd a súlyos influenzajárvány egymás után betegítette meg a szereplőket, ezért a bemutatót többször el kellett halasztani.)

Leszkayék a hagyományos operák mellett kortárs szerzők műveit is műsorra tűzték. 1895. április 4-én színre került Hubay Jenő Budapesten 1894-ben bemutatott *A cremonai hegedűs* című egyfelvonásos dalműve, amelyben a hegedűszámokat a szerző, a nemzetközi hírnévű hegedűművész játszotta, majd a színpadon koncertet adott.

Mignon (1873) Ódry Lehel

Nem mindennapi újdonság 1897 februárjában a helyi tanár, Kertay Ede *Villanykorszak* című operája. A kritika különösen a zenekart dicséri, amely képes volt a legváltozatosabb hangutánzó effektusok keltésére, elismerést kapnak az énekesek is, Láng Etel, Hunyadi József, Csatár Győző, Rontay Boriska. Magyar szerzők ma már nem játszott operái szintén színre kerültek, például Sztojanovics Jenő *Ninon*, Szabados Béla *Szép Ilonka* című műve (ez utóbbi 1907-ben Szendrey igazgatása idején).

A következő igazgató, Zilahy Gyula első évadának országos hírt produkciója a *Lohengrin* színrevitele 1903. február 20-án. „Ma Arad a világműveltség egyik állomása lett – írta az *Arad és Vidéke*. – Ő [Zilahy] adott először vidéken Wagner-operát, amely fényes siker volt, bár nem voltak bayreuthi méretek. [...] Annyit kaptunk, ami vidéki viszonyok közt adható, sőt többet is, mert kifogásaink csak a külsőségekre vonatkozhatnak. Például előfordultak kisebb szcenikai hibák, és nem volt elég elevenség a karok [a kórus] mozdulataiban”, mert a színház kórusa a helyi dalegylet tagjaival egészült ki.

Az énekesek remekeltek: Zilahyné az örök és igaz Elza volt, és az abszolút művészet magaslátára emelkedett, Bejczy György tenorja Lohengrin szerepében pazar fényben csillogott. Henriket Békéssy Gyula énekelte, meleg baritonja jól hangzott, nyugodt, méltóságteljes alakítást nyújtott, megfelelő volt a többi szereplő is, Kley Margit (Gottfried), B. Szabó József (Telramund), Répássy Gusztó (Ortrúd). Polgár Sándor rendezése – a lehetőségekhez mérten – biztosította az opera látványos színpadképét, például a darabban szereplő hatyút a direktor Bécsben csináltatta, az előadáson ezt külön gépezet mozgatta. A legnagyobb dicsőség Orbán Árpád karmestert illeti, aki betanította a művet, és irányításával a zenekar felülmúlta önmagát.

A fővárosi operaház igazgatója, Mader Raul táviratban gratulált az első vidéki Lohengrin-előadás sikeréhez. Cosima Wagner, a zeneszerző özvegye később szintén táviratban köszönte meg férje művének aradi bemutatását. A *Pesti Napló* az előadást a következőképpen méltatta: „ünnepe volt Arad városának, olyan ünnep, amely bizonyára fordulót jelent a magyar színészet egész történetében.” Eddig az volt a nézet, hogy a vidéki nagyopera megteremtése lehetetlen (sok szereplő, nagy énekkar, nagy statisztéria,

drága díszletek), de „Arad bebizonyította, hogy jó vidéki társulat teljesen a maga erejéből tisztességes, szép előadásban, teljes hatással adhat elő nemcsak kis igényű operákat, de olyan nagyszabású műveket is, mint Wagner Lohengrinje. Az aradi közönség rendkívüli fogékonyságot mutatott a mű szépsége iránt. A példaadás megtörtént, az úttörő kísérlet sikerült, s lehetetlen, hogy a nagyobb vidéki színházak ne kövessék Zilahy igazgató derék útmutatását.”

A direktort a város is ünnepelte, az előkelőségek bankettet rendeztek a tisztelőre, a színiügyi bizottság pedig írásban köszönte meg a nagyszerű produkciót.¹⁴

Egyheti pihenő után a *Lohengrin*-előadások folytatódtak, és nagyobbbrészt telt ház előtt az évad végéig összesen hétszer adták. Áprilisban Elzát Ney Hermin, az Operaház jeles énekesnője énekelt.

Zilahy Gyula távozása után Szendrey Mihály került az Aradi Nemzeti Színház élére (a titulust 1902. május 1-jén kapja meg a színház). Szendrey hosszú évekig tartó direktorkodása alatt kisebb-nagyobb megszakításokkal folytatódik az operajátás az aradi színpadon.

Az első különlegesség az *Anyegin*. A Csajkovszkij-opera nagy késéssel, csak 1902-ben került színre Budapesten, de 1903-ban már szerepelt Szendrey pozsonyi társulatának repertoárjában. A direktor Aradon hamar megpróbálkozik vele, már első évadában műsorra tűzi 1906. április 6-án, de itt mindössze kétszer adták. A közönség nem fogadta olyan lelkesedéssel, mint amit megérdemelt volna – írta az előadásról a helyi kritikus, Farkas Ferenc másnap az *Arad és Vidék*ében. Nagyon szép, de nehéz zene, csak zeneileg képzett fül fogja fel a szépségét. A feladattal az énekesek sem tudtak megbirkózni, egyedül Kaposy Józsa állta meg a helyét mint Tatjana, sem a címszerepet éneklő Ladiszlai, sem az Operaház vendégénekes, Pichler Elemér (Lenszkij) nem tudta a magas fokú művészi feladatot színvonalasan megoldani. A zenekar és a kórus Tilger Árpád irányításával azonban jó volt, és „szépen rendezték”.

Annál nagyobb sikere volt a Puccini-operáknak. A *Tosca* több mint egyhónapos előkészület után 1907 februárjában került színre. A zeneszerző ekkorra már igen népszerű volt Magyarországon, így a közönség lázas várakozással készült az aradi premi-

erre, amely be is váltotta a hozzá fűzött reményeket. Az ide szerződött olasz művészpár, Schubert Jenny és Ferrari D'Albaredo remek énektechnikával és olasz szenvedélyességgel alakította a két főszerepet, Toscát és Cavaradossit. Ladiszlai József is „szép bariton hangon” énekelte Scarpiát, de a rendőrfőnök ördögi személyiségét nem tudta visszaadni. A látványos díszletek, a gondos rendezés szintén megtette hatását, már a második felvonás után határozó hívták a szereplőket a függőny elé.¹⁵

A mű az elkövetkező években a repertoár állandó műsorszámára maradt, helyi ismertségét mutatja, hogy az 1920-as évek elején Arad hírhedt rendőrprefektusa, Gritta Ovidius előszeretettel nevezte magát a *Tosca* kegyetlen rendőrfelügyelőjéről Scarpiának. Így szólítja meg őt Janovics Jenő is a *Keleti Újság*ban megjelent híres cikkében.

Az írás előzménye, hogy Poór Lilit, a közismert kolozsvári színésznőt a mindenható rendőrprefektus 1922. január 22-én *A kaméliás hölgy* aradi előadásán egyenesen a színpadról vitte kihallgatásra, és kémkedés gyanújával hajnalig vallatta, a művész csak úgy tudott megszabadulni, hogy Janovics két színész segítségével megszöktette a börtönből.¹⁶

1908 januárjában került színre a szép hangú Wlassák Vilmával a címszerepben a *Pillangókisasszony*. Az est sikere az övé – írta a helyi kritikus. Csoccoszan szerepét 1918-ban a Magyarországon igen népszerű svéd énekesnő, Valborg Svardström is elénekelte Aradon. A *Bohéme*letnek (*Bohéme*k címmel) 1909 decemberében volt az aradi premierje.

A zenés színjátéktípus az évek múlásával sem veszített népszerűségéből, ennek ellenére 1912-től megszűnt az állami szubvenció, így csak egy-két népszerű, könnyebb fajsúlyú opera került színpadra. 1916. december 22-én, mikor a *Hoffmann mesé*inek bemutatásával újraindult a rendszeres operajátás, az *Arad és Vidék*e így ír: „Mint harmat a szomjas földre – újra operaelőadás Aradon, mert volt ugyan dráma, vígjáték, operett, és mindegyiknek megvan a maga szépsége, de egyik sem ér fel egy operaelőadással, s nem Arad hibája, hogy eddig nélkülöztük.” Ez a bemutató igazolta, hogy a háború alatt is vonzó volt ez a rangos műfaj. A Temesvárról jött tenor, Kertész Vilmos meghódította a közönséget, de a helyiek sem maradtak el mögötte. Várady Margit csodaszép hangjá-

val, ragyogó tudásával remekül formálta a hármas szerepet. „Nem tudtuk, mit élvezünk jobban: Olimpia koloratúráját vagy a tragikus érzelemfestést Antónia alakjában.” Róna Dezső kitűnően „gonoszkodott” minden színben. A zenekar kifogástalanul játszott. Érdekes epizód volt a velencei felvonulás, amelyet máshol nem szoktak játszani, ennek balettzenéjét Gellért Pál írta. Kár, hogy a szegényes díszletek sokat rontottak a hatáson.

Az 1935/36-os az utolsó évad, amikor helyi társulat operát játszott Aradon, a színházat ekkor az ifj. Szendrey Mihály–Róna Dezső „páros” irányította. A városi tanács azért bízta meg őket a színház vezetésével, mert Róna személye biztosítéknak látszott operák bemutatásának, e célból negyventagú vegyeskart is szerződtettek. Az évad folyamán valóban újra színre került – többek között – a *Tosca*, a *Pillangókisasszony* (Tiron Silvia és Dinu Bădescu felléptével), a *Gólem*.¹⁷

Jelenleg helyi operaelőadások nincsenek Aradon, sem a román nyelven működő állami színház, sem az öt éve alakult magyar nyelvű Aradi Kamaraszínház „profiljába” nem tartozik bele a zenés művek bemutatása, de napjainkban mintha újra éledni látszana az operakultusz a városban. Évente rendeznek szabadtéri operakoncerteket a Megbékélés terén. (Itt látható a visszaállított Szabadság-szobor.) Idén pedig három aradi kulturális intézmény, az állami színház, az Aurel Vlaicu Egyetem és a helyi művészeti líceum egyesült erővel készül arra, hogy június közepén operát mutasson be, Pergolesi *La serva padrona* (*Úrhatnám szolgáló*) című művét fogják előadni. A szereplők a középiskola színészei és énekesi országos olimpiájának díjazottjai és a színház tagjai, a színpadi hátteret, a technikai felszerelést, illetve ezek anyagi fedezetét az egyetem biztosítja a színházzal közösen.¹⁸

■ JEGYZETEK

1. Tallián Tibor: *Operajátszás vidéken*. In: Székely György (főszerk.): *Magyar színháztörténet 1873–1920*. Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, Bp., 2001. 771. (a továbbiakban MSZT II.)
2. Enyedi Sándor: *Rivalda nélkül. A határon túli magyar színjátszás lexikona*. Teleki László alapítvány, Bp., 1999, Aradi Népszínház szócikk.
3. Váli Béla: *Az aradi színészet története 1774–1889*. Franklin Társulat, Arad, 1889.
4. *A magyar színészet nagy képek könyve*. Corvina, Bp., 1984. 17–18.
5. Alföld, 1861. augusztus 25.
6. MSZT II. 769–770.
7. Lakatos Ottó: *Arad története*. Gyulai István nyomása, Arad, 1881. 128.
8. A tájékoztatás az Életképek 1846. június 6-ki számában jelent meg.
9. MSZT II. 763.
10. Mályuszné Császár Edit: *Egy színészházaspár élete. Szerdahelyi Kálmán és Prielle Kornélia*. Művelt Nép Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó, Bp., 1956. 50–51.
11. Arad és Vidéke, 1897. július 25.
12. Tallián Tibor: *Főváros és vidék a magyar operaművészetben*. Muzsika 1997. január
13. A szemelvényeket a Pesti Naplóból az Arad és Vidéke közli 1900. február 6-án.
14. Arad és Vidéke 1903. febr. 21–24., a szemelvényeket a Pesti Naplóból az Arad és Vidéke közli.
15. Arad és Vidéke 1907. ápr. 21.
16. Janovics Jenő: *A Hunyadi téri színház*. Korunk Baráti Társaság, Kvár, 2001. 121–123.
17. Kötő József: *Az aradi színjátszás két világháború közötti történetéből*. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények XXXII. évf. 1988. 2. sz. 119.
18. *Opera hármásban*. Nyugati Jelen 2012. március 29.